

Dergi ana sayfası: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pausbed>

Derleme Makalesi

Atıf Bilgisi: Dursun, Y. & Sağer, T. (2026). Müzik yeteneğinden müzikal sofistikasyona: Psikolojik temeller ve ölçüm yaklaşımları. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 76, 429- 443. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1756768> / <https://izlik.org/JA73HT89LS>

MÜZİK YETENEĞİNDEN MÜZİKAL SOFİSTİKASYONA: PSİKOLOJİK TEMELLER VE ÖLÇÜM YAKLAŞIMLARI*

Yusuf DURSUN^{1**}, Turan SAĞER²

¹Dr., Millî Eğitim Bakanlığı, yusufdrsn@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1576-0806>

²Prof. Dr., Alanya Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Müzik Bölümü, turan.sager@alanyauniversity.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-1059-678X>

Öz

Bu derleme çalışma, müzik psikolojisinde yaşanan önemli bir paradigma değişimini incelemektedir: Doğuştan ve sabit kabul edilen geleneksel “müzik yeteneği” anlayışından, bireyin müzikle yaşam boyu kurduğu etkileşimi merkeze alan “müzikal sofistikasyon” modeline geçiş. Geleneksel perspektif, yeteneği genetik temelli işitsel becerilere indirgerken; müzikal sofistikasyon, bireyin müzikle etkileşimini aktif katılım, algısal yetenekler, eğitim, şarkı söyleme ve duygusal bağlılık gibi boyutlarla tanımlar. Anlatı derleme yöntemiyle yapılandırılan çalışmada, ulusal ve uluslararası literatür “geleneksel yetenek paradigması”, “eleştiriler ve alternatif yaklaşımlar”, “müzikal sofistikasyon”, “Goldsmiths Musical Sophistication Index (Gold-MSI)” ve “Türkiye bağlamındaki yansımalar” temaları altında incelenmiştir. Bulgular, müziksel gelişimin tekil ve sabit bir özellik olarak ele alınmasının sınırlılıklarını ortaya koymakta; bireysel deneyim, çevresel etmenler ve ölçüm yaklaşımlarını birlikte dikkate alan daha bütüncül çerçevelerin gerekliliğine işaret etmektedir. Bu bağlamda çalışma, müzik yeteneği kavramının güncel psikolojik ve ölçümsel yaklaşımlar ışığında yeniden düşünülmesine katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar kelimeler: Müzik yeteneği, Müzikal sofistikasyon, Gold-MSI, Müzik psikolojisi, Müzik eğitimi.

FROM MUSICAL ABILITY TO MUSICAL SOPHISTICATION: PSYCHOLOGICAL FOUNDATIONS AND MEASUREMENT APPROACHES

Abstract

This review study examines a significant paradigm shift in music psychology: the transition from the traditional understanding of “musical talent” as innate and fixed to the model of “musical sophistication,” which centers on individuals’ lifelong engagement with music. While the traditional perspective reduces ability to genetically based auditory skills, musical sophistication conceptualizes musical engagement through dimensions such as active participation, perceptual abilities, education, singing, and emotional attachment. Structured through a narrative review method, the study examines national and international literature under the themes of the “traditional talent paradigm,” “critiques and alternative approaches,” “musical sophistication,” the “Goldsmiths Musical Sophistication Index (Gold-MSI),” and “reflections within the Turkish context.” The findings reveal the limitations of treating musical development as a singular and fixed attribute and point to the need for more integrative frameworks that jointly consider individual experience, contextual factors, and measurement approaches. In this respect, the study aims to contribute to the reconsideration of the concept of musical ability in light of contemporary psychological and measurement-based perspectives.

Keywords: Musical ability, Musical sophistication, Gold-MSI, Music psychology, Music education.

*Bu çalışma, 21-22 Aralık 2023 tarihlerinde düzenlenen X. Yıldız Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi’nde sunulan bildirinin kapsamı gözden geçirilmiş ve genişletilmiş sürümüdür.

**Sorumlu Yazar: Yusuf DURSUN, (yusufdrsn@gmail.com)

Yayımlanan makalenin telif hakkı, CC BY 4.0 lisansı kapsamında yazara aittir. Bu lisansın bir kopyasını görmek için şu adresi ziyaret ediniz: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

1. GİRİŞ

Bireyler arasındaki müzikal beceri farklılıklarının nedenleri ve doğası, uzun yıllardır hem akademik çevrelerin hem de müzikle ilgilenen geniş kitlelerin dikkatini çekmiştir. Geleneksel bakış açısına göre müzikal yetenek doğuştan gelen ve genetik olarak aktarılan sabit bir özellik olarak ele alınmıştır (Levitin, 2012; Seashore, 1938/1967; Wing, 1962; Yazıcı, 2020). Bu yaklaşım, yeteneği “müzik yeteneği” kavramı içinde tanımlamış ve çoğunlukla işitsel algıya dayalı testlerle ölçmeyi amaçlamıştır. Bu anlayış, öğretmenler, ebeveynler ve öğrenciler arasında yaygınlaşmış; yeteneğin değiştirilemez olduğu varsayımını güçlendirmiştir (Welch & McPherson, 2018). Türkiye’de müzik eğitimi kurumlarında uzun süredir uygulanan öğrenci seçme sınavlarının özellikle işitme ve algı becerilerine odaklanması, bu yaklaşımın somut bir yansımasıdır (Atak Yayla, 2019; Ece & Kaplan, 2008; Yağcı, 2010).

Ancak, bu geleneksel yetenek anlayışı farklı açılardan eleştirilmeye başlanmıştır. Alan yazını, müzikal başarının yalnızca genetik temellere indirgenemeyeceğini göstermektedir (Hallam & Prince, 2003; McPherson & McCormick, 2006; Sloboda, 2005). Erken başlayan düzenli çalışma, motivasyon, öz-yeterlik ve çevresel destek gelişimde belirleyici değişkenlerdir. Genetik etkenler tamamen dışlanmasa da, günümüzde pek çok araştırmacı yeteneği gelişen ve şekillenen bir süreç olarak görmekte, çevresel koşulların bu süreçteki etkisini vurgulamaktadır (Hallam, 2002; Hallam vd., 2018). Bu doğrultuda, bireyleri “yetenekli” ya da “yeteneksiz” olarak etiketlemektense, onların müzikle kurdukları ilişkinin niteliğini ve bu ilişkinin zaman içindeki değişimini anlamaya yönelik yaklaşımlar önem kazanmıştır. Yetenek kavramının sabit bir yapı olarak değerlendirilmesi hem eğitim hem de psikolojik açıdan sınırlayıcı bulunmakta ve eleştirilmektedir (Howe vd., 1998; Scripp vd., 2013).

Bu eleştiriler doğrultusunda, müzikle etkileşimi daha geniş bir çerçeveden değerlendiren yeni kavramlara duyulan ihtiyaç belirginleşmiştir. Bu ihtiyaca yanıt olarak geliştirilen ve giderek daha fazla kabul gören “müzikal sofistikasyon” kavramı, bireylerin müziğe dair beceri, bilgi, alışkanlık ve duygusal tepkilerini çok boyutlu bir yaklaşımla ele almaktadır (Ollen, 2006). Bu yaklaşım, müziksel kapasitenin sadece profesyonel müzisyenlerde değil, toplumun her kesiminde farklı düzeylerde ortaya çıkabileceğini savunur. Bu bakış açısını ölçmek amacıyla geliştirilen Goldsmiths Musical Sophistication Index (Gold-MSI), yalnızca çalgı çalma ve şarkı söyleme becerilerini değil; müzikal algı, dinleme alışkanlıkları, eğitim geçmişi ve duygusal tepkileri de kapsayan bütüncül bir değerlendirme sunmaktadır (Müllensiefen vd., 2014).

Gold-MSI’nin farklı dillere uyarlanması ve farklı bağlamlarda test edilmesi, ölçeğin farklı örneklemelerde kullanılabilirliğine ilişkin birikimi artırmıştır. Ancak Türkiye bağlamında bu araca ilişkin çalışmalar sınırlıdır (örn., Dursun, 2024). Bununla birlikte, bu ölçeğin Türkçeye uyarlanmasıyla birlikte bu aracın dayandığı “müzikal sofistikasyon” yaklaşımının kuramsal yapısı, geleneksel yetenek anlayışıyla farkları ve müzik eğitimi bağlamındaki olası etkileri Türkiye’de henüz kapsamlı biçimde tartışılmamıştır. Bu durum, mevcut çalışmanın temel çıkış noktasını oluşturmaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, geleneksel “müzik yeteneği” anlayışından “müzikal sofistikasyon” yaklaşımına geçişin kavramsal, psikolojik ve ölçümsel temellerini incelemektir. Bu bağlamda, müzikal sofistikasyonun çok boyutlu yapısı tanıtılmakta; bireyin müzikle kurduğu ilişkinin bilişsel, duygusal, davranışsal ve kültürel boyutları ele alınmaktadır. Ayrıca, bu yaklaşımın uluslararası literatürdeki gelişimi, Gold-MSI ölçeği çerçevesinde sunulmakta ve Türkiye bağlamındaki güncel uygulamalarla ilişkilendirilmektedir. Çalışma, bu çerçevede kavramsal bir temel oluşturarak, müzikal yetenek anlayışına alternatif bir bakış açısı geliştirmeyi amaçlamaktadır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Müzik yeteneği kavramı, uzun yıllar boyunca eğitim politikalarını, müfredatları ve öğrenci seçme süreçlerini etkilemiştir. Ancak, bu kavramın çoğu zaman sabit, değiştirilemez ve doğuştan gelen bir özellik olarak ele alınması, bireylerin potansiyelinin göz ardı edilmesine ve kişilerin “yetenekli” ya da “yeteneksiz” gibi kesin kalıplarla damgalanmasına neden olmuştur. Müzikal sofistikasyon yaklaşımı ise,

bu geleneksel anlayışa alternatif olarak, bireylerin müzikle yaşam boyu kurduğu etkileşimi merkeze almakta ve gelişime açık bir perspektif sunmaktadır. Bu yönüyle, müzik psikolojisi alanında daha kapsayıcı, kültürlerarası geçerliliğe sahip ve bireysel farklılıkları dikkate alan ölçme araçlarına duyulan ihtiyaç artmaktadır. Bu çalışma, Türkiye bağlamında müzikal sofistikasyonun kuramsal temellerini tartışarak, alana teorik bir katkı sunmayı ve ileride yapılacak araştırmalara zemin hazırlamayı hedeflemektedir.

2. YÖNTEM

Bu çalışma, “müzik yeteneği” kavramından “müzikal sofistikasyon” kavramına geçiş sürecini ve bu dönüşümün psikolojik temellerini incelemek amacıyla anlatı derleme (*narrative review*) yöntemiyle yürütülmüştür. Anlatı derleme, belirli bir alandaki literatürü bütüncül bir bakış açısıyla sentezlemeyi ve o alanın kavramsal-tarihsel gelişimini aydınlatmayı amaçlar (Allen, 2017; Booth vd., 2022). Sistematik derlemelerin katı protokollerinden farklı olarak, anlatı derleme yaklaşımı teori odaklı ve evrimsel nitelikli konuları ele almak için daha esnek ve yorumlayıcı bir yapı sunar (Bryman & Bell, 2019). Bu nedenle, müzik psikolojisi gibi uzun süreli kavramsal dönüşümlerin izini süren bu araştırma için uygun bir metodolojik çerçeve oluşturur.

Bu çalışmada incelenen literatür, ulusal ve uluslararası düzeyde yayımlanmış akademik çalışmalardan oluşmaktadır. Literatür taraması, Google Scholar, Scopus, Web of Science, ProQuest, PsycINFO ve TR Dizin gibi önde gelen veri tabanları aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Literatür taraması Mayıs - Haziran 2025 tarihleri arasında yürütülmüştür. Çalışmalar önce başlık ve özet düzeyinde taranmış; kapsamla uyumlu görülen yayınlar tam metin üzerinden incelenmiş ve yinelenen kayıtlar elenmiştir. Tarama sürecinde “müzik yeteneği”, “*musical talent*”, “*musical ability*”, “müzikal deneyim”, “*musical experience*”, “müzikal sofistikasyon”, “*musical sophistication*” ve “Goldsmiths Musical Sophistication Index (Gold-MSI)” anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Literatür taraması, 2024 yılına kadar yayımlanmış, Türkçe veya İngilizce yazılmış, tez veya hakemli dergi makalesi niteliğindeki ve müzik psikolojisi, ölçme ya da eğitim temalı çalışmaları kapsayacak şekilde yürütülmüştür. Erişilemeyen, yalnızca ölçme aracı tanıtımı ya da uygulama yönergesi sunup kuramsal veya yorumlayıcı bir çerçeve içermeyen, ya da belirlenen kapsamın dışında kalan yayınlar dışlanmıştır. Kaynak seçiminde tarihsel süreklilik dikkate alınarak Seashore (1919) gibi klasik çalışmalardan Lumaca ve diğerleri (2024) ve Mosing ve diğerleri (2024) gibi güncel çalışmalara kadar geniş bir dağılım sağlanmıştır.

Toplanan literatürdeki temel argümanları, kavramsal değişimleri ve düşünsel devamlılıkları ortaya koymak amacıyla tematik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, nitel verilerde ortak ve anlamlı temaları belirleyerek yapısal bir bütünlük sunmayı amaçlar (Braun & Clarke, 2013). Analiz süreci aşağıdaki aşamalarla gerçekleştirilmiştir: (1) kaynakların dikkatli biçimde okunması, (2) anlamlı veri birimlerinin çıkarılması, (3) bu birimlerin kodlara dönüştürülmesi, (4) kodların temalara gruplanması ve (5) temaların kavramsal sürekliliğe göre düzenlenmesi.

Bu süreç sonunda aşağıdaki başlıca temalar belirlenmiştir:

1. Geleneksel Yetenek Paradigması
2. Eleştiriler ve Alternatif Görüşler
3. Müzikal Sofistikasyon Yaklaşımı
4. Ölçme Aracı: Gold-MSI
5. Türkiye Bağlamında Yansımalar

Bu temalar, tarihsel ve kuramsal bir ilerleme mantığına göre sıralanmış; çalışmanın “Tematik Bulgular” bölümünün yapısal temelini oluşturmuştur.

Çalışma yalnızca açık erişimli ve yayımlanmış kaynaklara dayandığı için etik kurul onayı gerektirmemektedir. Bununla birlikte, analiz sürecinde, anlatı derlemenin yorumlayıcı doğası

gözetilerek, temaların literatürdeki baskın kavramsal çerçevelerle tutarlı biçimde yapılandırılmasına özen gösterilmiştir.

3. TEMATİK BULGULAR

Bu bölümde, müzik yeteneği ve müzikal sofistikasyon kavramları etrafında şekillenen literatürden elde edilen tematik bulgular, alandaki paradigma değişimini tarihsel ve tematik bir akış içinde gösterecek şekilde, beş ana tema altında detaylandırılarak sunulmuştur. Bu temalar, çalışmanın psikolojik temeller ve ölçüm yaklaşımlarına odaklanan kuramsal çerçevesi doğrultusunda yapılandırılmış; Türkiye bağlamına ilişkin değerlendirmeler ise ana tartışmayı örnekleyen tamamlayıcı bir çerçevede ele alınmıştır.

3.1. Geleneksel Yetenek Paradigması

Müzik psikolojisinin erken dönem paradigması, müzik yeteneğini tüm bireylerde bulunabilecek evrensel bir potansiyel olarak değil, yalnızca bazı kişilere doğuştan verilen, genetik kökenli ve değişmez bir özellik olarak tanımlamıştır (Howe vd., 1998). Müzik yeteneğinin bilimsel temelleri Carl Stumpf'un 1883 tarihli Tonpsychologie çalışmalarına kadar uzansa da (Stumpf, 1883), bu alandaki en sistematik ve eğitim politikalarını etkileyen geleneksel yaklaşım Seashore ile özdeşleşmiştir. Bu yaklaşıma göre yetenek, çevresel koşullardan bağımsız olarak sabit ve ölçülebilir bir kapasiteydi. Dolayısıyla bireyin müzikte ne ölçüde başarılı olabileceği, önceden belirlenebilir kabul edilmiş ve bu potansiyeli saptamak amacıyla nesnel testler geliştirme çabaları öne çıkmıştır.

Bu görüşün en önemli temsilcisi Carl Emil Seashore'dur. 1919'da yayımladığı *The Psychology of Musical Talent* adlı çalışmasına dayanarak geliştirdiği "*Measures of Musical Talent*" test bataryasında; perde, şiddet, zaman, uyum, ritim ve tonal hafıza gibi alt beceriler ölçülmüştür (Seashore, 1919; 1938/1967). Bu testlerde yüksek skor alan bireyler müzikal olarak yetenekli kabul edilmiştir. Ancak bu yaklaşım, müziğin çok yönlü doğasını görmezden geldiği gerekçesiyle eleştirilmiş; testlerin gerçek müzik icrasındaki becerileri yansıtmakta yetersiz olduğu belirtilmiştir (Drake, 1930; Henson & Wyke, 1982; Mursell, 1931).

Seashore'un yaklaşımını temel alan Herbert Wing ve Arnold Bentley gibi araştırmacılar, bu testleri daha müzikal içerikle geliştirmeye çalışmışlardır. Wing, akor analizi ve armoni gibi bileşenleri içeren testler önerirken; Bentley, çocuklara yönelik perde, ritim, hafıza ve akor analizi becerilerini ölçen testler tasarlamıştır. Ancak bu girişimler de müzikle kurulan bilişsel, duygusal ve davranışsal ilişkileri göz ardı etmiş; yeteneği yine sadece işitsel algıya indirgeyerek değerlendirmiştir (Bentley, 1966; Wing, 1962).

Zamanla bu testlerin bazı önemli sınırlılıkları belirginleşmiştir. En başta, öngörü geçerlikleri düşüktü; yani bu testlerde yüksek puan almak, bireyin ileride başarılı bir müzisyen olacağını garanti etmiyordu (Sloboda, 2005). Ayrıca, bu testler müzikal gelişimin süreçsel ve etkileşimli doğasını dışarıda bırakmaktaydı. Motivasyon, eğitim olanakları, pratik alışkanlıkları ve sosyal çevre gibi gelişimi etkileyen unsurlar test kapsamının dışında kalıyordu (McPherson & Williamon, 2016). Bununla birlikte, testler müziğin temelini oluşturan yaratıcılık, duygusal katılım ve estetik deneyim gibi boyutlara da yer vermemekteydi (Levitin, 2012).

Sonuç olarak, bu geleneksel yetenek anlayışı ve buna dayalı ölçme modelleri, müziksel farklılıkların anlaşılmasında bir başlangıç noktası sunmakla birlikte, yeteneği biyolojik determinizme indirgemeleri ve gelişimin çok yönlü yapısını ihmal etmeleri nedeniyle zaman içinde eleştirilmiştir. Bu eleştiriler, müziksel potansiyelin sabit değil; deneyim ve çevresel etkileşimlerle biçimlenen bir süreç olduğunu öne süren yeni yaklaşımların gelişmesine zemin hazırlamıştır.

3.2. Eleştiriler ve Alternatif Görüşler

Bir önceki bölümde açıklanan geleneksel yetenek paradigması, 20. yüzyılın sonlarından itibaren çeşitli yönlerden eleştirilmeye başlanmıştır. Bu eleştiriler, müzikal gelişimi sabit bir özellik yerine zamanla şekillenen bir süreç olarak gören alternatif modellerin gelişmesine zemin hazırlamıştır. Ortak

noktaları ise müziksel yeteneğin tek bir faktörle açıklanamayacak kadar çok yönlü olduğunu göstermektedir.

Uygulama ve Uzmanlık Perspektifi: "Dahi Miti"nin Yıkılışı

Paradigma değişiminde önemli rol oynayan görüşlerden biri, müzikal başarının doğuştan gelen bir yetenek değil, yoğun ve sistemli çalışmanın sonucu olduğudur. Howe ve diğerleri (1998), olağanüstü başarıların temelinde erken yaşta başlayan bilinçli uygulamaların yer aldığını savunmuştur. Sloboda'ya (2005) göre ise "dahi" kavramı, bu emeği görünmez kılan bir mit haline gelmiştir. Gerçekte başarı; uzun süreli pratik, etkili stratejiler ve yüksek motivasyonun birleşimiyle elde edilmektedir. Bu yaklaşım, yeteneği sabit bir kader olarak değil, gelişime açık bir potansiyel olarak ele alır.

Psikolojik ve Bireysel Faktörlerin Rolü: Motivasyon ve Öz-Düzenleme

Yoğun uygulamanın yanı sıra, bireyleri bu süreçte yönlendiren psikolojik etkenler de önemli görülmüştür. Hallam (2010) ve McPherson (2016), müzikal gelişimde motivasyon, öz-yeterlik, öğrenme stratejileri ve kişilik özelliklerinin belirleyici olduğunu vurgulamışlardır. McPherson ve McCormick'in (2006) çalışması da yüksek öz-yeterlik inancına sahip öğrencilerin daha etkili çalıştığını ve bunun kalıcı öğrenmeye katkı sağladığını göstermiştir.

Sosyokültürel Bağlam: Kimlik ve İnfomal Öğrenme

Geleneksel testler bireyleri sosyal bağlamlarından bağımsız olarak değerlendirdiği için eleştirilmiştir. O'Neill (2002), müzikal kimliğin sabit olmadığını; aile, arkadaş çevresi ve toplumsal değerlerle şekillendiğini belirtmiştir. Green'in (2008) çalışmaları da, müzikal becerilerin çoğunlukla okul dışı ortamlarda, deneyim ve taklit yoluyla geliştiğini ortaya koymuştur. Bu bulgular, müzikal gelişimin yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal bir süreç olduğunu göstermektedir.

Biyolojinin Yeniden Yorumlanması: Gen-Çevre Etkileşimi ve Nöroplastisite

Son yıllarda biyolojik etkenler daha esnek bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Mosing ve diğerleri (2024) tarafından yapılan ikiz çalışmaları, bireysel farklılıkların kısmen genetik temelli olduğunu, ancak bu farkların çevresel etkileşimlerle şekillendiğini göstermektedir. Örneğin genetik eğilim, müzikle ilgilenmeyi daha motive edici hale getirebilir ve bu da daha fazla pratik yapmayı tetikleyebilir.

Bu görüş, nörobilimsel bulgularla da desteklenmektedir. Herholz ve Zatorre (2012), uzun süreli müzik eğitiminin beyin işleyişini ve yapısını değiştirdiğini göstermiştir. Müzikal pratik, işitsel ve motor bölgeler arasında güçlü bağlantılar kurulmasını sağlar. Böylece yetenek, doğuştan gelen bir yapı değil; deneyimle biçimlenen bir özellik olarak görülmektedir.

Bilişsel ve Kişisel İlişkiler: Nedensellik Sorunu

Müzik eğitiminin bilişsel becerilere etkisi üzerine yapılan çalışmalar farklı sonuçlar ortaya koymuştur. Schellenberg (2004), müzik eğitimi alan çocukların IQ puanlarında anlamlı artışlar olduğunu bildirmiştir. Ancak Corrigall ve Schellenberg (2015), bu ilişkinin nedensel olmaktan çok bireysel farklılıklardan kaynaklanabileceğini belirtmiştir.

- Örneğin, müzik dersi alma kararı genellikle ebeveynler tarafından verilmektedir.
- Ebeveynlerin "deneyime açıklık" gibi kişilik özellikleri, çocuğun ne kadar süreyle ders alacağını etkileyebilir.
- Ders alma süresi ise çoğunlukla "uyumluluk" ve düşük "nevrotiklik" ile ilişkilendirilmiştir.

Bu iki yaklaşımın birleşimi, müzikle bilişsel gelişim arasındaki ilişkiye daha dengeli bir bakış sunar. İlki doğrudan etkileri deneysel olarak gösterirken, ikincisi bireysel ve çevresel değişkenlerin belirleyici rolünü vurgular.

Sonuç olarak, bu çok yönlü eleştiriler müzikal yeteneğin tek bir nedene indirgenemeyeceğini göstermektedir. Pratik, psikoloji, sosyal çevre, genetik faktörler ve beyin yapısındaki değişkenler bir

araya gelerek müziksel gelişimi şekillendiren karmaşık bir etkileşim ağı oluşturmaktadır. Bu durum, geleneksel yetenek kavramının sınırlarını ortaya koymakta ve müzikal sofistikasyon gibi bütüncül yaklaşımların önemini artırmaktadır.

3.3. Müzikal Sofistikasyon Yaklaşımı

Geleneksel yetenek anlayışı, müzikal gelişimin çok boyutlu ve değişken doğasını açıklamakta yetersiz kalmıştır. Bu durum, daha kapsamlı ve çağdaş bir yaklaşıma duyulan ihtiyacı gündeme getirmiştir. Bu ihtiyaca yanıt olarak geliştirilen müzikal sofistikasyon kavramı, müzik yeteneğine dair anlayışta önemli bir paradigma değişimini temsil eder. Bu yaklaşım, yeteneği yalnızca belirli bireylere özgü sabit bir özellik olarak değil, yaşam boyu deneyimlerle şekillenen, çok boyutlu ve toplum genelinde dağılım gösteren bir gelişim süreci olarak tanımlar.

Bu yaklaşımın en yaygın ve sistematik biçimde değerlendirildiği araç, Müllensiefen ve diğerleri (2014) tarafından geliştirilen Goldsmiths Musical Sophistication Index (Gold-MSI) ölçeğidir. Bu ölçek, bireylerin müzikle olan etkileşimlerini beş temel boyutta inceler:

1. Aktif Katılım (*Active Engagement*): Müzik dinleme süresi, dikkat düzeyi ve bu alana ayrılan kaynakların miktarı.
2. Algısal Yetenekler (*Perceptual Abilities*): Müzikal hataları fark etme, melodik hafıza gibi işitsel beceriler.
3. Müzik Eğitimi (*Music Training*): Formal müzik eğitiminin süresi ve kapsamı.
4. Şarkı Söyleme Becerileri (*Singing Abilities*): Melodi üretme ve ses kontrolü yetisi.
5. Duygusal Katılım (*Emotions*): Müziğin bireyde yarattığı duygusal etkiler ve müzikle kurulan duygusal bağ.

Bu yapı, önceki bölümde sunulan eleştirilerle doğrudan örtüşmektedir. Örneğin, Sloboda'nın (2005) vurguladığı pratik boyutu ve Hallam ve Prince'in (2003) belirttiği motivasyonel faktörler, "Aktif Katılım" boyutunda temsil edilmektedir. Formal eğitim "Müzik Eğitimi", duygusal tepkiler ise "Duygusal Katılım" boyutunda kavramsallaştırılmaktadır. Böylece Gold-MSI, yalnızca bir ölçüm aracı değil, aynı zamanda müziksel yeteneğin çağdaş ve çok boyutlu tanımını yansıtan teorik bir model işlevi görmektedir.

Bu modelin bilimsel geçerliği hem bilişsel psikoloji hem de nörobilim alanındaki bulgularla desteklenmektedir. Örneğin Okada ve Slevc (2018), müzik eğitiminin çalışma belleği güncelleme becerisi ile olumlu ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu, müzik deneyiminin yalnızca işitsel alanla sınırlı kalmadığını; bilişsel işlevlerle de yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Nörobilim alanındaki veriler de bu modeli güçlendirmektedir. Lumaca ve diğerleri (2024), dinlenme halindeki beyin ağlarının organizasyonunun müzikal becerilerle bağlantılı olduğunu belirtmiştir. Özellikle frontoparietal ağdaki belirli bölgelerin (örneğin sağ orta frontal girus) etkinliği, müzikal algı becerileriyle ilişkili bulunmuş; bu ilişki çalışma belleğiyle aracılanmıştır. Ayrıca Cui ve diğerleri (2023), özellikle aktif katılımın, beynin duyu, motor ve içsel algı bölgeleriyle kurduğu fonksiyonel bağlantılarla ilişkili olduğunu göstermiştir.

Bu bulgular, nöroplastisite ve gen-çevre etkileşimi modellerini desteklemektedir. Dolayısıyla müzikal sofistikasyon, doğuştan sabit bir özellik değil; deneyimle şekillenen, öğrenme ve etkileşimle gelişen bir yapıdır.

Sonuç olarak, müzikal sofistikasyon ve Gold-MSI, geleneksel yetenek modellerine kıyasla daha esnek, çok boyutlu ve bilimsel geçerliliği yüksek bir yaklaşım sunmaktadır. Bireyin müzikle kurduğu bilişsel, duygusal ve davranışsal ilişkileri bir bütün olarak değerlendirmesi sayesinde, bu model müzik psikolojisi alanındaki çağdaş araştırmalar için temel bir kuramsal çerçeve niteliğindedir.

3.4. Ölçme Aracı: Gold-MSI

Müzikal sofistikasyon kavramının ortaya konması, bu çok boyutlu yapının geçerli ve güvenilir biçimde ölçülebilmesini sağlayacak araçların geliştirilmesini gerekli kılmıştır. Bu alandaki ilk öncül girişimlerden biri, Ollen'in (2006) geliştirdiği Ollen Musical Sophistication Index (OMSI) olmuştur. OMSI,

müzik yeteneğini yalnızca profesyonel müzisyenlere özgü bir yetenek olarak değil, toplum genelinde gözlemlenebilen davranışsal ve bilişsel bir etkileşimler bütünü olarak tanımlar. 11 maddeden oluşan bu öz-bildirim ölçeği, müzik yeteneğini geleneksel “laboratuvar testleri”nden çıkararak bireylerin gündelik müzik deneyimlerine odaklanan ilk sistematik adımlardan biri olmuştur.

Bu yaklaşımı daha da ileriye taşıyan en kapsamlı ve etkili adım ise Müllensiefen ve diğerleri (2014) tarafından geliştirilen Goldsmiths Musical Sophistication Index (Gold-MSI) ölçeğidir. Gold-MSI, OMSI’nin temel vizyonunu sürdürmekle birlikte, kuramsal derinlik ve ölçme güvenirliği açısından önemli bir sıçrama yaratmıştır. 147.000’i aşkın katılımcıyla geliştirilen bu ölçek, önceki bölümde açıklanan beş boyutlu yapıyı temel alır ve bu yapı, “Genel Müzikal Sofistikasyon” başlığı altında istikrarlı bir bütünlük sunar. Ölçeğin geliştirme sürecinde elde edilen yüksek iç tutarlılık değerleri (Cronbach’s α = .79–.93) ve test-tekrar test güvenirlik katsayıları (r = .86–.97), bu aracın psikometrik açıdan ne kadar sağlam olduğunu ortaya koymaktadır.

Gold-MSI’yi güçlü kılan sadece bu teknik özellikler değildir. Ölçek, katılımcıların kendi müzikal becerilerine dair öz-bildirimlerini toplamakla kalmaz; aynı zamanda bu beyanların doğruluğunu nesnel davranışsal görevlerle de test eder. Örneğin, melodi hafızası ve ritim algısı testleri bu doğrulayıcı görevler arasında yer alır. Araştırmalar, öz-bildirim puanları ile bu testlerdeki performanslar arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Bu durum, ölçeğin yapı geçerliğini güçlendirmekte ve öznel değerlendirmelerden kaynaklanabilecek yanlılıkları azaltmaktadır.

Gold-MSI’nın en dikkat çekici başarılarından biri, çok kısa sürede küresel ölçekte kabul görmesi ve farklı dillere başarıyla uyarlanmasıdır. Almanca, Fransızca, Çince, İtalyanca ve Danca gibi birçok dile çevrilmiş olması, bu ölçeğin kültürlerarası geçerliğini net bir şekilde ortaya koymaktadır (örn., Degraeve & Dedonder, 2018; Schaal vd., 2014; Lin vd., 2019; Santangelo vd., 2023; Møller vd., 2024). Bu uyarlamalardan elde edilen en kritik sonuçlardan biri, ölçeğin farklı kültürlerde ölçüm değişmezliğini koruduğunun gösterilmesidir. Yani, ölçeğin faktör yapısı ve maddeleri, farklı ülkelerde benzer şekilde işlemektedir. Bu da farklı bağlamlarda yapılan araştırma sonuçlarının karşılaştırılabilirliğini mümkün kılarak, müzik psikolojisi alanında ortak ve evrensel bir bilimsel dilin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Özetle, Gold-MSI, sefeli OMSI’nin temel yaklaşımını daha da geliştirerek; kuramsal derinliği olan, güvenilir ve geçerli, çok boyutlu bir değerlendirme aracı sunmaktadır.

Geleneksel “yetenek” testleri ile Gold-MSI’nin temsil ettiği müzikal sofistikaşyon yaklaşımı arasındaki temel fark, ölçümün hedeflediği yapının kapsamına ilişkindir. Seashore ve Wing çizgisindeki klasik testler, ağırlıklı olarak kısa süreli algısal ayırım görevleri üzerinden işitsel duyarlılığı değerlendirmeyi amaçlamış ve müziksel kapasiteyi sınırlı sayıda performans göstergesi üzerinden ele almıştır (Seashore, 1938/1967; Wing, 1962). Buna karşılık Gold-MSI, müziksel işlevselliği yalnızca algısal performansla sınırlamadan; bireyin müzikle kurduğu ilişkiyi katılım örüntüleri, eğitimsel birikim, şarkı söyleme davranışları ve duygusal yanıt profili gibi farklı boyutlar üzerinden değerlendirmeyi hedeflemektedir (Müllensiefen et al., 2014). Bu çerçevede iki yaklaşım arasındaki ayırım, araçların üstünlüğüne ilişkin normatif bir karşılaştırmadan ziyade, ölçmeyi amaçladıkları müziksel olgunun kuramsal kapsamındaki farklılıklara dayanmaktadır.

Bu noktada akla şu soru gelmektedir: Bu çağdaş yaklaşımın Türkiye’deki akademik ve kurumsal yansımaları ne düzeydedir?

3.5. Türkiye Bağlamında Yansımalar

Bu bölüm, çalışmanın ana kuramsal ve ölçümsel tartışmalarını Türkiye bağlamında örneklendirmek ve mevcut uygulamaların bu yaklaşımlarla ilişkisini betimlemek amacıyla ele alınmıştır. Bu derlemede ele alınan “geleneksel yetenek” ve “müzikal sofistikaşyon” anlayışları arasındaki fark, Türkiye’deki müzik eğitimi kurumlarının yapısında ve akademik tartışmalarda açıkça gözlemlenmektedir. Türkiye’de güzel sanatlar liseleri ve konservatuvarlara öğrenci kabulü uzun yıllardır büyük ölçüde “Özel Yetenek Sınavları” ile yapılmaktadır. Bu sınavların içeriği incelendiğinde (örn., tek ses, çok ses, ezgi ve ritim tekrarı), değerlendirmenin büyük oranda işitsel algı ve müzikal hafıza becerilerine dayandığı

görülmektedir (Atak Yayla, 2019; Ece & Kaplan, 2008; Yağcı, 2010). Bu yaklaşım, Seashore ve Wing gibi klasik yetenek modellerinin Türkiye'deki kurumsal bir uzantısı olarak değerlendirilebilir. Nitekim konuyla ilgili yapılan güncel bibliyometrik ve sistematik derleme çalışmaları, Türkiye'de müzik yeteneği araştırmalarının sayısının artsa da tematik odağın büyük ölçüde bu öğrenci seçme sınavları ve mevcut eğitim sorunları etrafında kaldığını göstermektedir (Dursun & Sağer, 2023; Yılmaz, 2023).

Öte yandan, Türkiye'deki akademik literatür bu yerleşik yapıyı eleştiren ve alternatif modelleri gündeme getiren çalışmalarla giderek zenginleşmektedir (Esmergül, 2019; Korkmaz & Karkin, 2023; Kurtuldu & Aksu, 2017). Bu çalışmalar, sınavların geçerliği ve kapsamını sorgularken; öğrencilerin müzikal başarılarını etkileyen öz-yeterlik ve öğrenmeye ilişkin inançlar gibi psikolojik faktörleri de ele almaktadır (Bayraktar, 2018; Uçar & Erim, 2023). Özellikle bazı araştırmalar, yalnızca ham yetenek puanlarının lisans düzeyindeki başarıyı açıklamada yetersiz kaldığını göstermektedir (Kurtuldu & Aksu, 2017). Bu bulgular, dar kapsamlı yetenek ölçümünün sınırlı olduğunu ve daha bütüncül değerlendirme araçlarına ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır.

Bu ihtiyaca yanıt olarak, "Müzikal Farkındalık Ölçeği" gibi yerel araçların geliştirilmesi (Çoban, 2020) ve Gordon'un "Audiation" temelli müziksel işitme testlerinin Türkçeye uyarlanması (Esmergül, 2019) gibi somut adımlar atılmıştır. Bu girişimler, alanın yeni kuramsal yaklaşımlara açık olduğunu ve ölçüm çeşitliliğine duyulan ilgiyi göstermektedir.

Son yıllarda Gold-MSI ölçeği Türkçeye uyarlanmış ve Gold-MSI-TR adıyla doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir (Dursun, 2024). Ölçek, beş faktörlü yapısını korumuş ve demografik değişkenlere göre anlamlı farklılıklar ortaya koymuştur.

Bu tür kültüre duyarlı, geçerli ve güvenilir ölçüm araçlarının geliştirilmesi; Türkiye'de müzik psikolojisi ve müzik eğitimi alanındaki araştırmaların farklı boyutlarda yürütülmesine olanak tanımaktadır. Araştırmacılar, artık müzik yeteneğini sadece işitsel algı üzerinden değil; aktif katılım, eğitim, şarkı söyleme ve duygusal tepkiler gibi farklı boyutlarıyla değerlendirme olanağına sahiptir. Ayrıca, Gold-MSI'nin küresel ölçekte kabul görmesi sayesinde, Türkiye'de yapılan araştırmalar uluslararası literatürle doğrudan karşılaştırılabilir hâle gelmiştir.

Bu karşılaştırılabilirlik, Türkiye'de elde edilen verilerin evrensel bilimsel tartışmalara entegre edilmesini kolaylaştırmakta; yalnızca geleneksel yetenek odaklı yaklaşımların ötesine geçen, çok boyutlu ve kültürel bağlamı dikkate alan araştırmaların gelişmesine katkı sunmaktadır.

4. TARTIŞMA

Bu çalışma, 'yetenek' paradigmasından 'müzikal sofistikasyon' yaklaşımına uzanan kavramsal dönüşümü analiz etmiştir. Analiz, bu dönüşümün kuramsal temellerine ve ölçümsel sonuçlarına odaklanmıştır. Derlenen literatür, bu geçişin yalnızca terminolojik bir değişiklik olmadığını; aksine, bireyin müzikal potansiyelini anlama, ölçme ve geliştirme biçimlerimizi temelden dönüştüren bir zihniyet değişimini temsil ettiğini göstermektedir. Tartışma bölümü, bu paradigma değişiminin teorik ve pratik yansımalarını, Türkiye bağlamındaki mevcut durumu ve gelecek araştırmalar için potansiyel yönelimleri dört ana tema ekseninde ele alacaktır.

4.1. Tek Boyutlu "Yetenek" Anlayışından Çok Boyutlu "Sofistikasyon" Çerçevesine: Bir Zihniyet Değişimi

Bu derlemenin ortaya koyduğu temel sonuç, müzik yeteneğinin anlaşılmasında yaşanan köklü dönüşümdür. Geleneksel "yetenek" anlayışı (Seashore, 1938/1967; Wing, 1962), müzik yeteneğini büyük ölçüde genetik temellere dayandıran, sabit ve ölçülebilir işitsel algı becerilerine (örneğin perde ve ritim ayrımı) indirgemıştır. Bu yaklaşım, bireyleri 'yetenekli/yeteneksiz' biçiminde ikili bir sınıflamaya zorlamıştır. Böylece dışlayıcı sonuçlar üreten bir değerlendirme mantığı ortaya çıkmıştır. Bulgular, Türkiye'deki müzik eğitimi kurumlarında uzun süredir devam eden öğrenci seçme uygulamalarının (Atak Yayla, 2019; Ece & Kaplan, 2008), bu durağan ve biyolojik determinizm temelli anlayışın kurumsal bir yansıması olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda, çalışma, müzikal sofistikasyon yaklaşımının psikolojik ve ölçümsel temellerini kavramsal bir çerçevede açıklığa kavuşturmaya odaklanmaktadır.

Buna karşılık, “müzikal sofistikasyon” kavramı (Ollen, 2006; Müllensiefen vd., 2014), müzik yeteneğini yaşam boyu gelişen, çok boyutlu ve deneyimle şekillenen bir yapı olarak ele alır. Bu yaklaşım, müzikal olmayı yalnızca belirli işitsel becerilerle sınırlamaz; bireyin müzikle kurduğu bilişsel, duygusal, davranışsal ve kültürel etkileşimlerin toplamı olarak tanımlar. Bir orkestra şefi kadar, müziği dikkatle dinleyen, çalma listeleri oluşturan, konserlere katılan ya da bir şarkıdan duygusal olarak etkilenen birey de bu çerçevede müzikal olarak değerlidir. Bu çerçevede müzik yeteneği, seçkin bir azınlığın ayrıcalığı olarak değil, toplum genelinde farklı düzeylerde gözlenen ve geliştirilebilen bir kapasite olarak ele alınır.

Bu zihniyet değişimi, en açık biçimde bu çalışmanın merkezinde yer alan Gold-MSI ölçeğinde görülebilir. Ölçeğin alt boyutları, Aktif Katılım, Müzik Eğitimi, Algısal Yetenekler, Şarkı Söyleme Becerileri ve Duygusal Katılım, müzik yeteneğinin tek bir faktörle açıklanamayacağını ortaya koyar. Bu model, Sloboda’nın (2005) vurguladığı uygulama ve özveri, Hallam’ın (2010) belirttiği motivasyon ve duyuşsal bağlılık ve Green’in (2008) altını çizdiği informal öğrenme ve kültürel katılım gibi faktörleri bütüncül biçimde bir araya getirir.

Bu bakış açısı, “Bu bireyde müzikal potansiyel var mı?” sorusundan çok, “Bu bireyin müzikle ilişkisi nasıl bir yapıdadır ve bu ilişki nasıl geliştirilebilir?” sorusunu gündeme taşır. Böylece odak, sabit potansiyelden dinamik gelişime; birey seçmekten bireyin gelişimini desteklemeye kayar. Bu temel felsefi değişim, aynı zamanda müzik eğitimi alanında süregelen “doğa mı, çevre mi?” tartışmasını da yeniden şekillendirmektedir.

4.2. Doğa mı, Çevre mi? Tartışmasının Sentezi: Etkileşimsel ve Nörolojik Bir Model

Müzikal sofistikasyon yaklaşımı, müziksel gelişimi yalnızca genetik özelliklere ya da çevresel koşullara bağlayan geleneksel açıklamaların ötesine geçmektedir. Bu yaklaşım, doğuştan gelen yatkınlıklarla çevresel etkileşimlerin birlikte çalıştığı daha bütüncül bir modeli öne çıkarır. Böylece, klasik “doğa mı, çevre mi?” ikilemi, bu iki unsurun nasıl karşılıklı etkileşim içinde olduğunu açıklayan çağdaş bir yaklaşımla yer değiştirir.

Modelin ilk bileşeni gen-çevre etkileşimidir. Mosing ve diğerlerinin (2024) yaptığı güncel ikiz çalışmaları, bireylerin müzikle ilgilenme eğilimleri ve pratik yapma alışkanlıklarının kısmen kalıtsal etkenlerle ilişkili olabileceğini göstermektedir. Ancak bu genetik etki, spesifik bir “müzik yeteneği geni”nden ziyade, bireyin müziğe yönelimini etkileyen motivasyonel ya da kişilik özellikleri yoluyla ortaya çıkmaktadır (ör., Corrigall & Schellenberg, 2015). Örneğin, yüksek düzeyde ‘deneyime açıklık’ gibi bir kişilik özelliği, bireyin çevresel müzik fırsatlarını daha kolay fark etmesini sağlayabilir. Bu bağlamda genetik yatkınlık, belirleyici bir kader değil; çevresel fırsatları değerlendirme kapasitesini etkileyen bir hazırlayıcı unsur olarak değerlendirilebilir.

Modelin ikinci boyutunu nöroplastisite oluşturur. Yapılan araştırmalar, uzun süreli müzik eğitimi ve pratiğinin beyin yapısal ve işlevsel organizasyonunu değiştirdiğini ortaya koymaktadır (Herholz & Zatorre, 2012; Cui vd., 2023; Lumaca vd., 2024). Bu değişikliklerin dinlenme halindeki beyin ağlarında bile gözlemlenebildiği rapor edilmiştir. Bu bulgular, müzikal yeteneğin sabit bir özellik olmaktan çok, deneyimle biçimlenen bir süreç olduğunu desteklemektedir. Müzikal etkileşim, işitsel, motor, bilişsel ve duyuşsal sistemler arasındaki bağlantıları güçlendirerek beyin işleyişini zenginleştirir.

Sonuç olarak, müzikal sofistikasyon; genetik eğilimler ve çevresel deneyimlerin sürekli etkileşim içinde olduğu dinamik bir gelişim süreci olarak tanımlanabilir. Genetik özellikler bireyin müziğe yönelmesine zemin hazırlarken; müzikle kurulan etkileşim, beyin yapısını dönüştürerek bu bağı derinleştirir. Ortaya çıkan bu döngüsel model, bireyler arası müzikal farklılıkları anlamada daha kapsamlı ve açıklayıcı bir çerçeve sunar. Böylesine çok katmanlı bir süreci sağlıklı bir biçimde değerlendirmek içinse geçerli ve güvenilir ölçüm araçlarının önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Bu gereksinim, bizi Türkiye’deki mevcut durumu ve uygulamaları değerlendirme ihtiyacına yöneltmektedir.

4.3. Ölçümün Rolü ve Türkiye Bağlamında Örtüşmeme Noktaları

Bir kavramın nasıl ölçüldüğü, o kavrama atfedilen değeri ve yaklaşımı da şekillendirir. Bu derlemenin bulguları, Türkiye özelinde müzik yeteneğine ilişkin modern, çok boyutlu yaklaşımlar ile kurumsal ölçme uygulamaları arasında bazı örtüşmeme noktaları olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, bütüncül yaklaşımlarla indirgemeci ölçme pratikleri arasında belirgin bir uyumsuzluğa işaret etmektedir. Türkiye bağlamında bu uyumsuzluk, kuramsal dönüşüm ile kurumsal ölçme alışkanlıklarının farklı hızlarda ilerlemesiyle görünür hale gelmektedir.

Güzel sanatlar liseleri ve konservatuvarlar gibi Türkiye'deki temel müzik eğitimi kurumlarında uygulanan öğrenci seçme sınavları (Atak Yayla, 2019; Yağcı, 2010), içerikleri itibarıyla bu çalışmada ele alınan ve uluslararası literatürde yerini büyük ölçüde daha kapsayıcı modellere bırakan erken dönem yetenek anlayışını yansıtmaktadır. Söz konusu sınavların çoğunlukla tek ses, ezgi ve ritim tekrarı gibi maddelerle sınırlı kalması, bu ölçümlerin müzikal sofistikasyonun yalnızca 'algısal yetenekler' boyutunu kapsadığını göstermektedir. Oysa bu sınavların dar kapsamlı yapıları, müzikle daha derin ve çok yönlü bağ kuran bireylerin sistem dışında kalma riskini de beraberinde getirmektedir. Bu yaklaşımın yetersizlikleri, sınav puanlarının ileri düzey akademik başarıyı öngörmede sınırlı kaldığını gösteren bulgularla da desteklenmektedir (Kurtuldu & Aksu, 2017).

Burada önerilen çözüm, yalnızca davranışsal testleri öz-bildirim araçlarıyla değiştirmek değildir. Asıl vurgu, bireyin müzikle kurduğu ilişkiyi sadece birkaç işitsel beceriyle sınırlayan anlayıştan, müzikal deneyimi çok boyutlu bir yapı olarak değerlendiren yaklaşıma geçiş ihtiyacıdır. Goldsmiths Müzikal Sofistikasyon İndeksi (Gold-MSI), bu bütüncül yaklaşımı somutlaştıran ölçme araçlarından biridir. Bu ölçek, geleneksel sınavlarla ölçülmesi mümkün olmayan Aktif Katılım, Müzik Eğitimi ve Duygusal Katılım gibi önemli boyutları değerlendirme kapsamına alır. Ayrıca öz-bildirim temelli olması, bu aracın zayıf olduğu anlamına gelmez. Tam tersine, geliştirildiği çalışmalarda, katılımcıların 'Algısal Yetenekler' alt ölçeğinden aldıkları puanlar ile AMMA (*Advanced Measures of Musical Audiation*) gibi standart testler arasında yüksek düzeyde anlamlı korelasyonlar bulunmuştur (Müllensiefen vd., 2014). Bu da öz-bildirim yoluyla elde edilen verilerin, bireyin ölçülebilir müziksel becerileriyle tutarlı olduğunu göstermektedir.

Gold-MSI'nın Türkçeye uyarlanmasıyla (Dursun, 2024), Türkiye'de müzik yeteneğini çok boyutlu olarak değerlendirmek isteyen çalışmalar için bir ölçme aracı sunulmuştur. Yapılan uyarlama çalışmasında geçerli bir araç olduğu rapor edilen Gold-MSI-TR, bireyin müzikle ilişkisini çeşitli boyutlarda ele alan yapısıyla hem akademik araştırmalarda hem de eğitim uygulamalarında kullanılma potansiyeli taşımaktadır. Bu yaklaşım, Türkiye'de yürütülen araştırmaların uluslararası literatürle karşılaştırılabilirliğini artırırken; öğrenci seçme ve değerlendirme süreçlerinin yeniden düşünülmesine de katkı sağlamaktadır. Ancak asıl zorluk, Gold-MSI'nın önerdiği bütüncül ölçme felsefesinin uygulamaya aktarılmasıdır. Bu aktarım yalnızca sınav sistemini değil, öğretim süreçlerini, sınıf içi uygulamaları ve genel eğitim anlayışını da kapsar. Bu durum, gelecekte hem araştırmalar hem de eğitim politikaları açısından önemli bir dönüşüm fırsatı sunmakta, aynı zamanda dikkatle ele alınması gereken bir uygulama zorluğu yaratmaktadır.

4.4. Sınırlılıklar ve Gelecek Araştırmalar İçin Yönelimler

Her akademik çalışmada olduğu gibi, bu anlatı derleme de bazı sınırlılıklara sahiptir. Öncelikle, bu çalışma Türkiye'deki müzik eğitimi sistemini farklı ülkelerle doğrudan karşılaştırmak yerine, uluslararası literatürdeki paradigma değişimini temel alarak değerlendirmiştir. Oysa farklı ülkelerin öğrenci seçme politikalarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi, gelecekteki araştırmalar için önemli bir alan oluşturmaktadır. Ayrıca, sistematik derlemelerin aksine, anlatı derlemelerde araştırmacının yorumlayıcı yaklaşımı daha belirgindir. Bu nedenle, farklı kuramsal pozisyonları temsil eden çalışmalar birlikte ele alınmış; geleneksel ölçümler ile çok boyutlu modeller arasındaki ayrım, normatif bir üstünlük iddiası yerine ölçülen yapının kapsamı üzerinden tartışılmıştır. Bu yaklaşım, anlatı derlemenin yorumlayıcı doğasından kaynaklanabilecek seçim yanlılığı riskini azaltmayı hedeflemektedir. Bu

durum, içerik seçiminde yanlılık oluşma riskini beraberinde getirebilir. Ek olarak, bu çalışma yeni ampirik veriler üretmektense mevcut literatürün kavramsal çözümlemesine odaklanmıştır.

Bununla birlikte, bu sınırlılıklar Türkiye bağlamında yürütülebilecek gelecekteki araştırmalar için çeşitli olanaklar sunmaktadır. Özellikle müzikal sofistikasyon yaklaşımının ve Gold-MSI-TR ölçme aracının alana kazandırılması, aşağıda belirtilen dört temel araştırma yöneliminin öne çıkmasına neden olmuştur:

Boylamsal ve Karşılaştırmalı Geçerlik Çalışmaları

Bu çalışmada savunulan temel görüşlerden biri, geleneksel yetenek testlerinin müzikal gelişimi sınırlı biçimde yordadığıdır. Bu varsayımın ampirik olarak test edilmesi büyük önem taşımaktadır. Gelecek araştırmalar, müzik eğitimi kurumlarına yeni başlayan öğrencileri hem geleneksel yetenek sınavları hem de Gold-MSI-TR aracılığıyla değerlendirip; birkaç yıl boyunca akademik başarı, enstrümantal gelişim, motivasyon ve devamlılık gibi göstergeleri izleyebilir. Bu tür çalışmalar, hangi ölçüm modelinin uzun vadeli başarıyı daha güçlü biçimde öngördüğünü ortaya koyabilir ve öğrenci seçme politikalarının gözden geçirilmesine katkı sağlayabilir.

Kültüre Duyarlı Araştırmalar ve Yerel Müzik Gelenekleri

Gold-MSI evrensel geçerliği yüksek bir ölçme aracı olmakla birlikte, her kültür müziksel yetkinliği farklı biçimlerde tanımlar ve değerlendirir. Türkiye'nin zengin makamsal müzik geleneği, halk müziği repertuarı ve bölgesel çeşitliliği göz önüne alındığında, müzikal sofistikasyonun bu bağlamda nasıl şekillendiğinin araştırılması önemlidir. Gelecekteki çalışmalar, Gold-MSI-TR'nin bu yerel müzik bağlamlarında ne ölçüde işlevsel olduğunu değerlendirebilir; hatta makam bilgisi, doğaçlama ya da repertuar bilgisi gibi kültüre özgü boyutları kapsayan yeni modüllerin geliştirilmesine öncülük edebilir.

Eğitimsel ve Pedagojik Uygulamalar

Müzikal sofistikasyon yaklaşımı yalnızca ölçme süreçlerine değil, aynı zamanda öğretim yaklaşımlarına da yeni açılımlar sunmaktadır. Eğitimciler, müfredatlarını yalnızca teknik becerilere değil; öğrencilerin müzikle kurduğu duygusal bağlara, dinleyici kimliklerine ve müzikal öz-güvenlerine yönelik olarak da şekillendirebilir. Bu tür pedagojik uygulamaların etkileri deneysel çalışmalarla değerlendirilebilir. Ayrıca, öğretmenlerin müzik yeteneğine ilişkin inançlarının (örneğin sabit zihniyet vs. gelişimsel zihniyet) öğrenci başarısı ve motivasyonu üzerindeki etkileri araştırılarak, eğitimin bilişsel ve duyuşsal boyutlarına dair önemli veriler elde edilebilir.

Nörobilimsel ve Bilişsel Araştırmalar

Türkiye, farklı müzik sistemlerine dayalı eğitim almış müzisyenlerin bir arada bulunması bakımından nörobilimsel araştırmalar için elverişli bir bağlam sunmaktadır. Örneğin, Batı müziği eğitimi almış bir piyanist ile Türk müziği eğitimi almış bir tanburi sanatçısının beyin yapılarının ve bağlantılarının fMRI gibi nörogörüntüleme yöntemleriyle karşılaştırılması, farklı müzik sistemlerinin nöroplastisite üzerindeki etkilerine dair özgün bulgular sağlayabilir. Bu tür çalışmalar, müzikal deneyimin sadece kültürel değil, aynı zamanda biyolojik etkilerini anlamaya yönelik önemli katkılar sunacaktır.

Sonuç olarak, geleneksel “müzik yeteneği” anlayışından uzaklaşarak; bireyin müzikle olan çok boyutlu etkileşimini temel alan “müzikal sofistikasyon” yaklaşımını benimsemek, hem Türkiye'deki müzik eğitimi politikaları hem de müzik psikolojisi araştırmaları açısından bireyin müzikle ilişkisini hem daha gerçekçi anlamayı hem de bu ilişkiyi desteklemeyi olanaklı hale getirmektedir. Bu yaklaşım, bireyin müzikle olan ilişkisini yalnızca bir yeterlik göstergesi olarak değil, yaşam boyu süren anlamlı bir gelişim süreci olarak ele alma yönünde güçlü bir perspektif sağlamaktadır.

5. SONUÇ

Bu derleme çalışması, müzik psikolojisinde son yıllarda önem kazanan kavramsal bir dönüşümü incelemiştir: geleneksel, tek boyutlu ve çoğunlukla sabit kabul edilen “müzik yeteneği” anlayışından; çok boyutlu, dinamik ve gelişime açık bir yapı sunan “müzikal sofistikasyon” modeline geçiş. Çalışmada,

bu dönüşümün psikolojik, nörobilimsel ve ölçme temelleri ele alınmış; bireyin müzikle etkileşiminin yalnızca algısal becerilerle değil, aynı zamanda davranışsal, duygusal ve bilişsel yönleriyle birlikte değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Elde edilen bulgular, geleneksel yetenek anlayışının bireysel farklılıkları sınırlı bir perspektifle ele aldığını; buna karşılık müzikal sofistikasyon modelinin pratik deneyim, motivasyon, eğitim geçmişi, kişilik özellikleri ve gen-çevre etkileşimi gibi çok sayıda faktörü bütüncül biçimde değerlendirdiğini ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım, müzikal gelişimi anlamada daha gerçekçi ve kapsayıcı bir kuramsal çerçeve sunmaktadır. Ancak Türkiye’deki müzik eğitimi kurumlarında kullanılan öğrenci seçme sınavları, çoğunlukla yalnızca işitsel algı temelli sınırlı becerileri ölçmekte; bu da güncel bilimsel yaklaşımlarla tam anlamıyla örtüşmemektedir. Bu bağlamda, Goldsmiths Musical Sophistication Index’inin Türkçeye uyarlanması, müzik yeteneğini çok boyutlu bir bakış açısıyla değerlendiren araştırmalar için önemli bir katkı sağlamaktadır.

Sonuç olarak bu çalışma, müzik yeteneğini doğuştan ve sabit bir ‘armağan’ olarak konumlandıran yaklaşımların sınırlılıklarını vurgulamaktadır. Bunun yerine, müzikle etkileşimin çok boyutlu ve gelişime açık doğasını temel alan bir değerlendirme perspektifi önermektedir. Türkiye’de müzik eğitimi ve psikolojisi alanlarında seçme temelli anlayıştan çok, gelişimi önceleyen bir yaklaşımın benimsenmesi, hem bilimsel ilerleme hem de daha adil ve kapsayıcı bir eğitim ortamı için önem taşımaktadır. Bu yaklaşım, bireylerin müzikle olan ilişkisini destekleyen ve yaşam boyu gelişime açık bir süreç dönüştürme potansiyeli taşımaktadır.

Bu derleme çalışmanın özgün katkısı, müzik yeteneği kavramını yalnızca tarihsel bir tartışma nesnesi olarak ele almakla sınırlı kalmamasıdır. Çalışma, bu kavramın çağdaş müzik psikolojisinde nasıl yeniden çerçevelendiğini psikolojik temeller ve ölçüm yaklaşımları üzerinden bütüncül biçimde ortaya koymaktadır. Çalışma, geleneksel yetenek paradigması ile müzikal sofistikasyon yaklaşımı arasındaki kuramsal farkları sistematik biçimde karşılaştırarak, Goldsmiths Musical Sophistication Index (Gold-MSI) gibi çok boyutlu ölçme araçlarının bu dönüşümdeki merkezi rolünü görünür kılmaktadır. Bu yönüyle derleme, müziksel farklılıkların değerlendirilmesinde “sabit yetenek” varsayımına dayalı indirgemeci yaklaşımların sınırlılıklarını açıkça ortaya koymakta ve alandaki kavramsal tartışmalara ölçümsel bir derinlik kazandırmaktadır.

Gelecek araştırmaların, müzikal sofistikasyon yaklaşımını farklı yaş grupları, eğitim bağlamları ve kültürel örneklemeler üzerinde sınavan ampirik çalışmalarla desteklemesi önem taşımaktadır. Özellikle öz-bildirim temelli ölçümler ile performans temelli değerlendirmelerin ve davranışsal göstergelerin birlikte ele alındığı çok yöntemli araştırma tasarımları, müziksel gelişimin daha kapsamlı biçimde anlaşılmasına katkı sağlayabilir. Türkiye bağlamında ise, mevcut ölçme pratiklerinin çağdaş çok boyutlu modellerle ne ölçüde örtüştüğünü inceleyen karşılaştırmalı çalışmalar, hem ölçme geçerliğine hem de müzik eğitimi uygulamalarının yeniden düşünülmesine yönelik önemli veriler sunabilir. Bu bağlamda, müzikal sofistikasyon yaklaşımının yalnızca kuramsal bir alternatif olarak değil, araştırma tasarımlarını yönlendiren bir çerçeve olarak ele alınması gerekmektedir.

Teşekkür

Bu çalışma kapsamında teşekkür edilmesi gereken herhangi bir kişi veya kurum bulunmamaktadır.

Çıkar Çatışması ve Etik Beyanı

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir. Çalışma yayımlanmış bilimsel kaynaklara dayalı anlatı derleme niteliğinde olduğundan etik kurul onayı gerektirmemektedir. Araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur.

Finansman

Bu çalışma herhangi bir kamu, ticari veya kâr amacı gütmeyen kuruluş tarafından finansal olarak desteklenmemiştir.

Veri Erişilebilirliği Beyanı

Bu çalışma bir anlatı derleme niteliğinde olduğundan yeni bir araştırma verisi üretilmemiştir.

Yapay Zekâ Beyanı

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde üretken yapay zekâ araçları yalnızca dil bilgisi ve imla düzeltmeleri amacıyla kullanılmıştır. Yapay zekâ tarafından önerilen düzenlemeler yazarlar tarafından gözden geçirilmiş ve onaylanmıştır. Çalışmanın bilimsel içeriği, yorumları ve nihai sorumluluğu yazarlara aittir.

Yazarların Katkıları

Yusuf Dursun: Kavramsallaştırma, yazın taraması, yöntem, analiz, ilk taslağın yazımı, gözden geçirme ve düzenleme. Turan Sağer: Kavramsal değerlendirme, danışmanlık, eleştirel gözden geçirme ve düzenleme. Her iki yazar da makalenin son hâlini okuyarak onaylamıştır.

Orcid

Yusuf Dursun: <https://orcid.org/0000-0003-1576-0806>

Turan Sağer: <https://orcid.org/0000-0002-1059-678X>

KAYNAKÇA

- Allen, M. (Ed.). (2017). *The SAGE encyclopedia of communication research methods*. SAGE Publications.
- Atak Yayla, A. (2019). Özel yetenek sınavına giren adayların “Müziksel Algılama Testi”ndeki soru tiplerine göre başarı durumları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 48-53. <https://izlik.org/JA23EZ27TY>
- Bayraktar, E. (2018). *Müzik öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile müzik yeteneği öz yeterlik durumları arasındaki ilişki* (Yayın No. 531826) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Bentley, A. (1966). *Musical ability in children and its measurement*. George G. Harrap.
- Booth, A., Sutton, A., Clowes, M., & Martyn-St James, M. (2022). *Systematic approaches to a successful literature review*. SAGE Publications.
- Braun, V., & Clarke, V. (2013). *Successful qualitative research: A practical guide for beginners*. SAGE Publications.
- Bryman, A., & Bell, E. (2019). *Social research methods*. Oxford University Press.
- Corrigall, K. A., & Schellenberg, G. (2015). Predicting who takes music lessons: Parent and child characteristics. *Frontiers in Psychology*, 6, Article 282. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.00282>
- Cui, A.-X., Kraeutner, S. N., Motamed Yeganeh, N., Hermiston, N., Werker, J. F., & Boyd, L. A. (2023). Resting-state brain connectivity correlates of musical sophistication. *Frontiers in Human Neuroscience*, 17, Article 1195996. <https://doi.org/10.3389/fnhum.2023.1195996>
- oban, İ. U. (2020). *Müzikal farkındalık ölçeğinin geliştirilmesi* (Yayın No. 640936) [Yüksek lisans tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Degrave, P., & Dedonder, J. (2018). A French translation of the Goldsmiths Musical Sophistication Index, an instrument to assess self-reported musical skills, abilities and behaviours. *Journal of New Music Research*, 48(2), 138-144. <https://doi.org/10.1080/09298215.2018.1499779>
- Drake, R. M. (1930). *An experimental test of the Seashore "Measures of musical talent"* [Master Thesis, Boston University]. Boston University Libraries OpenBU. <https://hdl.handle.net/2144/7401>
- Dursun, Y. (2024). *Türkiye’de müzik yeteneği algısının ve müzikal sofistیکasyonun incelenmesi* (Yayın No. 912638) [Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Dursun, Y. & Sağer, T. (2023). Müzik yeteneğini konu alan araştırmaların bibliyometrik analizi. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 15(3), 187-202. <https://doi.org/10.46291/ZfWT/150312>
- Ece, A. S., & Kaplan, S. (2008). Müziksel algılama (işitme, okuma, yazma) ses ve çalgı yeteneği arasındaki ilişkilerin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 285-296. <https://izlik.org/JA43LF92UJ>

- Esmergöl, P. (2019). *Edwin Gordon'un primary ve intermediate measures of music audiation testlerinin Türkçe uyarlaması ve geçerlik güvenirlik çalışması* (Yayın No. 617514) [Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Green, L. (2008). *Music, informal learning and the school: A new classroom pedagogy*. ASHGATE.
- Hallam, S. (2002). Musical Motivation: Towards a model synthesising the research. *Music Education Research*, 4(2), 225–244. <https://doi.org/10.1080/1461380022000011939>
- Hallam, S. (2010). The power of music: Its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people. *International Journal of Music Education*, 28(3), 269-289. <https://doi.org/10.1177/0255761410370658>
- Hallam, S., & Prince, V. (2003). Conceptions of musical ability. *Research Studies in Music Education*, 20(1), 2-22. <https://doi.org/10.1177/1321103X030200010101>
- Hallam, S., Papageorgi, I., Varvarigou, M., & Creech, A. (2018). Relationships between practice, motivation, and examination outcomes. *Psychology of Music*, 49(1), 3-20. <https://doi.org/10.1177/0305735618816168>
- Henson, R. A., & Wyke, M. A. (1982). The performance of professional musicians on the seashore measures of musical talent: an unexpected finding. *Cortex; a journal devoted to the study of the nervous system and behavior*, 18(1), 153–157. [https://doi.org/10.1016/s0010-9452\(82\)80026-9](https://doi.org/10.1016/s0010-9452(82)80026-9)
- Herholz, S. C., & Zatorre, R. J. (2012). Musical training as a framework for brain plasticity: behavior, function, and structure. *Neuron*, 76(3), 486–502. <https://doi.org/10.1016/j.neuron.2012.10.011>
- Howe, M. J., Davidson, J. W., & Sloboda, J. A. (1998). Innate talents: reality or myth?. *The Behavioral and brain sciences*, 21(3), 399–442. <https://doi.org/10.1017/s0140525x9800123x>
- Korkmaz, O., & Karkin, A. M. (2023). Güzel Sanatlar Fakültesi müzik bölümleri özel yetenek sınavlarının incelenmesi ve değerlendirilmesi. *Insanat: Sanat Tasarım ve Mimarlık Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 80-106.
- Kurtuldu, M. K., & Aksu, C. (2017). Müzik öğretmeni adaylarının yetenek sınavı puanları ile lisans akademik başarı puanları arasındaki ilişki. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 5(1), 37-55. <https://doi.org/10.7816/sed-05-01-03>
- Levitin, D. J. (2012). What does it mean to be musical? *Neuron*, 73(4), 633–637. <https://doi.org/10.1016/j.neuron.2012.01.017>
- Lin, H. R., Kopiez, R., Müllensiefen, D., & Wolf, A. (2019). The Chinese version of the Gold-MSI: Adaptation and validation of an inventory for the measurement of musical sophistication in a Taiwanese sample. *Musicae Scientiae*, 25(2), 226-251. <https://doi.org/10.1177/1029864919871987>
- Lumaca, M., Keller, P. E., Baggio, G., Pando-Naude, V., Bajada, C. J., Martinez, M. A., Hansen, J. H., Ravnigani, A., Joe, N., Vuust, P., Vulić, K., & Sandberg, K. (2024). Frontoparietal network topology as a neural marker of musical perceptual abilities. *Nature Communications*, 15, Article 8160. <https://doi.org/10.1038/s41467-024-52479-z>
- McPherson, G. E. (Ed.). (2016). *The child as musician: A handbook of musical development*. Oxford University Press.
- McPherson, G. E., & McCormick, J. (2006). Self-efficacy and music performance. *Psychology of Music*, 34(3), 322-336. <https://doi.org/10.1177/0305735606064841>
- McPherson, G. E., & Williamon, A. (2016). Building gifts into musical talents. In G. E. McPherson (Ed.), *The Child as Musician: A Handbook of Musical Development* (2nd ed., pp. 340–360). Oxford University Press.
- Møller, C., Hansen, N. Chr., Vuust, P., & Müllensiefen, D. (2024). The Danish Goldsmiths Musical Sophistication Index: Validation in Samples with Different Degrees of Representativeness. *Music & Science*, 7. <https://doi.org/10.1177/20592043241289087>

- Mosing, M. A., Verweij, K. J. H., Hambrick, D. Z., Pedersen, N. L., & Ullén, F. (2024). Testing the Deliberate Practice Theory: Does Practice Reduce the Heritability of Musical Expertise? *Journal of Intelligence*, 12(9), 87. <https://doi.org/10.3390/jintelligence12090087>
- Mursell, J. L. (1931). An Evaluation of the Seashore Tests. *Music Supervisors' Journal*, 17(5), 62–65. <https://doi.org/10.2307/3384361>
- Müllensiefen, D., Gingras, B., Musil, J. & Stewart, L. (2014). The musicality of non-musicians: An index for assessing musical sophistication in the general population. *PLoS ONE* 9(6): e101091. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0101091>
- O'Neill, S. A. (2002). The self-identity of young musicians. R. A. R. MacDonald, D. J. Hargreaves, & D. Miell (Ed.), *Musical identities* (ss. 79-100). Oxford University Press.
- Okada, B. M., & Slevc, L. R. (2018). Individual differences in musical training and executive functions: A latent variable approach. *Memory & Cognition*, 46(7), 1076–1092. <https://doi.org/10.3758/s13421-018-0822-8>
- Ollen, J. E. (2006). *A Criterion-related validity test of selected indicators of musical sophistication using expert ratings* (Publication No. osu1161705351) [Doctoral dissertation, Ohio State University]. OhioLINK Electronic Theses & Dissertations Center.
- Santangelo, M., Persici, V., Caricati, L., Corsano, P., Gordon, R. L., & Majorano, M. (2023). The adaptation and validation of the Goldsmiths Musical Sophistication Index (Gold-MSI) in Italian: The Gold-MSI-IT. *Psychology of Music*, 52(4), 385–401. <https://doi.org/10.1177/03057356231204855>
- Schaal, N. K., Bauer, A.-K. R., & Müllensiefen, D. (2014). Der Gold-MSI: Replikation und Validierung eines Fragebogeninstrumentes zur Messung Musikalischer Erfahrung anhand einer deutschen Stichprobe. *Musicae Scientiae*, 18(4), 423–447. <https://doi.org/10.1177/1029864914541851>
- Schellenberg E. G. (2004). Music lessons enhance IQ. *Psychological science*, 15(8), 511–514. <https://doi.org/10.1111/j.0956-7976.2004.00711.x>
- Scripp, L., Ulibarri, D., & Flax, R. (2013). Thinking Beyond the Myths and Misconceptions of Talent: Creating Music Education Policy that Advances Music's Essential Contribution to Twenty-First-Century Teaching and Learning. *Arts Education Policy Review*, 114(2), 54–102. <https://doi.org/10.1080/10632913.2013.769825>
- Seashore, C. E. (1919). *Manual of instructions and interpretations for measures of musical talent*. Columbia Graphophone Company.
- Seashore, C. E. (1967). *Psychology of music*. Dover Publications. (Orijinal eserinin yayın tarihi 1938)
- Sloboda, J. A. (2005). *Exploring the musical mind: Cognition, emotion, ability, function*. Oxford University Press.
- Stumpf, C. (1883). *Tonpsychologie*. S. Hirzel.
- Uçar, M. C., & Erim, A. (2023). A scale adaptation study on musical ability beliefs. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 52(3), 711–733. <https://doi.org/10.14812/cuefd.1364447>
- Welch, G. F., & McPherson, G. E. (2018). Commentary: music education and the role of music in people's lives. In G. E. McPherson & G. F. Welch (Eds.), *Music education and the role of music in people's lives The Oxford Handbook of Music Education, Volume 1*. Oxford University Press.
- Wing, H. D. (1962). A revision of the "Wing Musical Aptitude Test". *Journal of Research in Music Education*, 10(1), 39–46. <https://doi.org/10.2307/3343909>
- Yağcı, U. (2010). AGSL müzik bölümleri yetenek sınavları ve bu sınavlara yönelik öğretmen görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(27), 223–231. <https://izlik.org/JA78SH23LT>
- Yazıcı, D. (2020). Kalıtsal faktörlerin müzik yeteneğine etkisi ve müziksel gelişim. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 761–768. <https://izlik.org/JA55FW62ZX>
- Yılmaz, H. (2023). A systematic review of theses on musical talent and creativity in Turkey. *Journal of Gifted Education and Creativity*, 10(1), 55–71. <https://izlik.org/JA26RF84XB>